

Яременко О. І.

кандидат наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри права і публічного управління

Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРОВАЙДЕРІВ ІНТЕРНЕТ ЗА ЗМІСТ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО ПЕРЕДАЄТЬСЯ В МЕРЕЖІ

Розвиток інформаційної сфери сучасного соціуму в значній мірі залежить від функціонування глобальної мережі Інтернет, яка надає технічні можливості для створення, акумулювання, поширення, обробки інформації в цифровій формі. Інтернет пропонує різноманітні сервіси інформаційного характеру, які суттєво трансформують всі види соціальної діяльності, оптимізують інформаційні процеси, сприяють розвитку інформаційного простору.

Водночас, наявність можливостей щодо поширення в Інтернеті різних видів інформаційної продукції, в тому числі об'єктів авторського права, створює загрози порушення майнових та немайнових прав авторів, а також може наносити шкоду інформаційній безпеці людини, суспільства, держави. Технологічна природа Інтернету передбачає наявність спеціальних суб'єктів, які забезпечують передачу та зберігання інформації з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем - провайдерів. Враховуючи їх важливе значення в процесах інформаційного обміну, актуалізується проблема правового регулювання їх відповідальності за зміст інформації, що знаходиться в обігу, що і предметом дослідження даної статті.

Поява на ринку електронних комунікацій провайдерів мережі Інтернет обумовлювалося комерціалізацією відносин у цій сфері і стала ключовим етапом для розвитку глобального інформаційного простору. У 1989 році американська компанія «The World» першою в світі почала надавати послуги доступу до Інтернет для фізичних і юридичних осіб. Це викликало протест ключової інституції в інфраструктурі мережі - Національного наукового фонду США, оскільки, в той час, її використання дозволялося виключно для науково-дослідної та військової

діяльності в державних інституціях та університетах, які фінансувалися урядом. Однак, вже на початку 1990-их років, ексклюзивне використання Інтернету було відмінено, внаслідок чого значно збільшилася кількість приватних користувачів мережі та підприємств, предметом діяльності яких було надання доступу до мережі [1, с.158].

До кінця 1990-х років в світі налічувалося вже близько 10000 інтернет-провайдерів, більше половини з яких функціонували в США. При цьому, кількісно домінували фірми місцевого значення, які надавали послуги підключення споживачів з використанням потужностей регіональних та національних інтернет-провайдерів. Згодом почалися процеси укрупнення і багато дрібних і середніх провайдери злилися або були придбані більшими інтернет-провайдерами. Так виникла потужна компанія America Online, Inc. (AOL), яка перетворилася на провідного постачальника Інтернет-послуг в світі з більш ніж 25 мільйонами передплатників в 2000 році і філіями в Австралії, Європа, Південна Америка і Азія [2].

Інформаційно – правовий статус провайдерів мережі Інтернет з моменту виникнення відзначався невизначеністю. Історично склалося так, що багато з них одночасно були і операторами телефонного зв'язку. Інші провайдери позиціонували себе постачальниками інформаційних послуг - електронними видавцями. Однак, як слушно зазначають дослідники цієї проблеми, внаслідок специфічної природи Інтернету постачальники послуг доступу до мережі не відносяться ні до операторів зв'язку, ні до видавців, Провайдери з технічних і юридичних причин не можуть перевіряти інформацію, яку поширюють їх клієнти - користувачі мережі Інтернет на предмет її протиправності. Тому ці суб'єкти стикалися з невизначеністю щодо відповідальності за наклеп, неправдиву рекламу, нецензурність, порушення авторських прав, вторгнення в приватне життя тощо [3].

Пробіли в правовому регулюванні призвели до значної кількості позовів щодо поширення через Інтернет інформації, яка, на думку позивачів, носила протиправний характер і в яких провайдери виступали в якості відповідачів, хоча вони і не були

авторами шкідливої інформації. У відомій справі *Cubby, Inc. против CompuServe Inc.* про захист ділової репутації, окружний суд США дав правову оцінку послуг провайдера. В рішенні суду зазначається, що CompuServe фактично надає для споживачів за відповідну плату послуги електронної комерційної бібліотеки, що містить величезну кількість публікацій, не маючи при цьому редакційного контролю над вмістом публікацій. Відповідно CompuServe як провайдер не може бути суб'єктом відповідальності, оскільки, провайдер знав і не міг знати про контент повідомлень, якими обмінюються споживачі його послуг [4]. Аналогічні рішення приймали інші суди в подібних позовах.

Згодом Конгресом США було прийнято два закони (*Communications Decency Act* в 1996 р. та *Digital Millennium Copyright Act* в 1998 р.) які остаточно закріпили імунітет провайдерів мережі Інтернет в інформаційних правовідносинах та відносинах щодо авторського права. Ці акти знайшли як своїх прихильників, так і опонентів. Так, деякі дослідники вважають, що у випадку покладання на Інтернет-провайдерів відповідальності за протиправні дії їх абонентів, внаслідок низького рівня їх рентабельності в порівнянні із можливими збитками, вони будуть відключати від мережі потенційно ризикованих споживачів своїх послуг [5, с. 1097]. Інші вчені вважають, що вилучення провайдерів із числі суб'єктів відповідальності за поширення неправомірного контенту призведе до старіння розвитку технологій, які блокують та фільтрують інформацію в мережі [6, с. 238].

В Україні легітимне поняття «провайдер телекомунікацій» з'явилося в 2003 році, під яким розуміється суб'єкт господарювання, який має право на здійснення діяльності у сфері телекомунікацій без права на технічне обслуговування та експлуатацію телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електров'язку. При цьому, передбачалося, що провайдери телекомунікацій не несуть відповідальності за зміст інформації, що передається їх мережами. Водночас, норми закону поклали на провайдерів обов'язки вживати технічних та організаційних заходів із захисту телекомунікаційних мереж, засобів

телекомунікацій, інформації з обмеженим доступом про організацію телекомунікаційних мереж та інформації, що передається цими мережами [7].

Законом України «Про електронні комунікації», який набуває чинності з 1 січня 2022 року, вже не передбачено такого суб'єкта як провайдер, натомість з'явилися категорія «постачальник електронних комунікаційних послуг - суб'єкт господарювання, який фактично надає та/або має право надавати електронні комунікаційні послуги на власних мережах та/або на мережах інших постачальників електронних комунікаційних послуг. Серед обов'язків постачальників електронних комунікаційних послуг є забезпечення безпеки електронних комунікаційних мереж та послуг з метою гарантування цілісності власних електронних комунікаційних мереж, недопущення несанкціонованого доступу до електронних комунікаційних мереж, схоронність даних щодо кінцевого користувача, отриманих при укладенні договору про надання електронних комунікаційних послуг та наданні електронних комунікаційних послуг, у тому числі змісту інформації, що передається та/або отримується кінцевим користувачем. Водночас, передбачено, що постачальники електронних комунікаційних послуг не несуть відповідальності за зміст інформації, що передається їхніми мережами, крім випадків, передбачених Законом України "Про електронну комерцію» [8].

Таким чином, досвід закордонного та вітчизняного правового регулювання статусу провайдерів мережі Інтернет свідчить про те, що законодавці покладають на них функції технічного забезпечення доступу фізичних та юридичних осіб до мережі. При цьому, інформаційно – інтелектуальна складова відносин в мережі Інтернет не стосується діяльності провайдерів і вони не несуть юридичної відповідальності за поширення споживачами їх послуг протиправного контенту. Водночас, існує тенденція до посилення відповідальності провайдерів за окремі аспекти інформаційної безпеки. Еволюція мережі Інтернет, особливо в контексті розвитку Інтернету речей, який породжує віртуальний зв'язок людини з матеріальними об'єктами, надає можливості дистанційно впливати на них, контролювати їх стан і управляти ними, потребує нових стандартів і підходів до

правого регулювання діяльності інтернет – провайдерів, що може бути предметом подальших досліджень в цьому напрямку.

Література

1. Greenstein S. Commercialization of the Internet: The interaction of public policy and private choices or why introducing the market worked so well // *Innovation Policy and the Economy*. – 2000. – № 1. – с.151-186.
2. Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "Internet service provider". *Encyclopedia Britannica*, 13 Mar. 2018 // <https://www.britannica.com/technology/Internet-service-provider>. Accessed 23 March 2021.
3. Weis A. Commercialization of the Internet. *Internet Research*. – 2010.
4. Internet Library of Law and Court Decisions // *Cubby, Inc. v. CompuServe Inc.*, 776 F. Supp. 135 - Dist. Court, SD New York. –1991.
5. Katyal N. Criminal law in cyberspace // *University of Pennsylvania Law Review*. – 2001. – 149.4. – с.1003-1114.
6. Lichtman D., Posner E. Holding Internet Service Providers Accountable // *Supreme Court Economic Review*. –2006. – vol. 14. – pp. 221–259.
7. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р № 1280-IV// Офіційний вісник України. –2003. – № 51. – том 1. – стор. 13. – стаття 2644.
8. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 р. № 1089-IX // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20>